

Informatie over risicoprofielen

Aanbevelingen voor een betere aansluiting tussen beleggingen en risicoprofielen

Leidraad

Publicatiedatum: juni 2016
Update: augustus 2017

Autoriteit Financiële Markten

De AFM maakt zich sterk voor eerlijke en transparante financiële markten.

Als onafhankelijke gedragstoezichthouder dragen wij bij aan duurzaam financieel welzijn in Nederland.

Inhoudsopgave

1.	Over de leidraad	4
1.1	Belangrijkste wijzigingen	4
1.2	Wat is het doel van de leidraad?	5
1.3	Voor wie is de leidraad bedoeld?	6
1.4	Leeswijzer	6
2.	Informatie over risicoprofielen	7
2.1	Wat wordt bedoeld met informatie over risicoprofielen?	7
2.2	Wanneer is de informatie over risicoprofielen van belang?	8
2.3	Relevante vragen ter verduidelijking aan de consument	9
	<i>Vraag 1: Wat wordt bedoeld met het risicoprofiel?</i>	9
	<i>Vraag 2: Waarom ontvangt de consument deze informatie?</i>	9
	<i>Vraag 3: Hoe wordt er belegd in het risicoprofiel?</i>	10
	<i>Vraag 4: Hoe zien de beleggingen eruit?</i>	10
	<i>Vraag 5: Wat zijn de risico's en verwachte rendementen van de beleggingen?</i>	11
	<i>Vraag 6: Wat zijn de beleggingskosten?</i>	11
3.	De risicometer	13
3.1	Wat is het doel van de risicometer?	13
3.2	Berekening van de risicometer	13
3.3	Hoe ziet de risicometer er uit?	14
3.4	Hoe moet de risicometer worden geïnterpreteerd?	14
3.5	Hoe verwacht de AFM dat marktpartijen de risicometer gebruiken?	15
	Bijlage 1	17

1. Over de leidraad

Financiële ondernemingen zijn verplicht om bij het adviseren over (producten met) beleggingen en vermogensbeheer een goede inschatting te maken van een consument. Naast allerlei persoonlijke en financiële gegevens is het vooral van belang dat helder is welke risico's een consument zou willen en kunnen nemen met zijn beleggingen. Hiervoor wordt vaak een risicoprofiel opgesteld.

De risicoprofielen zijn niet bij wet geregeld. Evenmin wordt in de sector met gestandaardiseerde profielen gewerkt. Financiële instellingen gebruiken zowel verschillende profielnamen en doen bovendien andere aannames over welke beleggingen passen binnen een risicoprofiel. Het gevolg is dat risicoprofielen, en dan vooral de beleggingen en de risico's die daarbij volgens ondernemingen horen, voor veel consumenten onduidelijk zijn.

De daadwerkelijke samenstelling van de portefeuilles van dezelfde risicoprofielen verschilt daardoor van instelling tot instelling. De AFM beoogt met deze leidraad consumenten meer duidelijkheid te geven over de beleggingen en de risico's achter risicoprofielen en daarmee ook adviezen en profielen beter met elkaar te kunnen vergelijken.

In mei 2016 is door de NVB¹ een belangrijke stap gezet in het verbeteren van de risicotransparantie van beleggingsportefeuilles. De leden van de NVB zijn overeengekomen om een uniforme risicometer te gaan gebruiken (met dezelfde data en berekeningsmethodiek achter de risicometer). De leidraad van september 2015 is geactualiseerd naar aanleiding van deze nieuwe risicometer.

De eerste leidraad Informatie over risicoprofielen is in 2010 gepubliceerd. De leidraad is tot stand gekomen in afstemming met VBA beleggingsprofessionals (VBA). De VBA heeft in 2010 de Risicostandaarden Beleggingen gepubliceerd. Vanaf 2015 actualiseert de VBA de risicostandaarden periodiek. Om niet uit de pas te lopen met het geactualiseerde rapport van de VBA, actualiseert de AFM de leidraad vervolgens ook. Deze leidraad biedt aanbevelingen voor het verbeteren en uitbreiden van de informatie over beleggingen die horen bij risicoprofielen en een standaard grafische weergave van het risico van deze beleggingen, de risicometer.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de belangrijkste wijzigingen t.o.v. de vorige versie, het doel van de leidraad, de doelgroep en de status van de leidraad. Het hoofdstuk wordt afgesloten met een leeswijzer.

1.1 Belangrijkste wijzigingen

Onderstaande opsomming geeft de belangrijkste wijzigingen weer in deze geactualiseerde versie van de leidraad risicoprofielen ten opzichte van de versie uit 2010.

¹ Nederlandse Vereniging van Banken

Vormgeving

Wijzigingen september 2015

- In zowel de versie van 2010 als in deze geactualiseerde versie is aansluiting gezocht en gebruik gemaakt van het rapport Risicostandaarden Beleggingen van de VBA. Verschil met de vorige versie is dat overlapping met de inhoud van het VBA-rapport zoveel mogelijk beperkt is. In plaats hiervan wordt frequenter verwezen naar informatie in het VBA-rapport. Voordeel hiervan is dat de leidraad compacter geworden is en dat bij toekomstige aanpassing van de risicoparameters in het VBA-rapport geen verwarring kan ontstaan over verschillen in beide publicaties.

Inhoud²

Wijzigingen augustus 2017

- De standaarddeviaties en correlaties zijn aangepast naar de actuele risico-inschatting.

Wijzigingen juni 2016

- De risicowijzer die de AFM als voorbeeld opgesteld had voor de sector is vervangen door de risicometer die de NVB heeft opgesteld.

Wijzigingen september 2015

- De VBA heeft een aantal beleggingscategorieën aangepast. In het VBA-rapport Risicostandaarden Beleggingen worden de wijzigingen toegelicht.
- De standaarddeviaties worden in de nieuwe versie in ranges weergegeven. Daarnaast zijn de standaarddeviaties en correlaties aangepast naar de actuele risico-inschatting.

1.2 Wat is het doel van de leidraad?

Het doel van de leidraad is financiële ondernemingen te ondersteunen bij het centraal stellen van het klantbelang en bij het verbeteren van de kwaliteit van de informatieverstrekking aan consumenten. Met de aanbevelingen uit de leidraad wordt beoogd dat consumenten meer inzicht krijgen in de beleggingen en risico's in een risicoprofiel en dat zij in staat zijn om risicoprofielen en beleggingen met elkaar te vergelijken. Het helpt consumenten ook om een geïnformeerde keuze te maken om een advies op te volgen of bepaalde dienstverlening aan te gaan.

Deze informatie kan ook de adviseur helpen bij zijn advies aan de consument over de keuze voor een risicoprofiel.

² Bij eventuele inhoudelijke vragen of interpretatieverschillen over de beleggingscategorieën, standaarddeviaties of correlaties vinden wij het raadzaam om contact op te nemen met de VBA om het verschil van inzicht te delen in plaats van naar eigen inschatting hier invulling aan te geven

1.3 Voor wie is de leidraad bedoeld?

Deze leidraad is bedoeld voor:

- Beleggingsondernemingen die beleggingsadvies geven en/of vermogensbeheer aanbieden. Zij stellen de informatie op en gebruiken deze informatie om de consument te informeren.
- Financiële dienstverleners, die ook adviseren in beleggingsfondsen. Zij stellen de informatie op of maken gebruik van door aanbieders opgestelde informatie. Zij gebruiken de informatie om de consument te informeren.
- Financiële dienstverleners die alleen adviseren over financiële producten met een beleggingscomponent. Zij maken gebruik van door aanbieders opgestelde informatie om de consument te informeren.
- Aanbieders van beleggingsinstellingen en financiële producten met een beleggingscomponent. Zij ondersteunen adviseurs van hun financiële producten bij het opstellen van de informatie.

1.4 Leeswijzer

Deze leidraad is een zelfstandig leesbaar document, waarin regelmatig verwezen zal worden naar het rapport Risicostandaarden Beleggingen van de VBA. In tegenstelling tot de eerste versie van deze leidraad uit 2010 is gekozen voor verwijzingen naar relevante informatie in plaats van deze informatie integraal over te nemen uit het VBA-rapport. De naam van het rapport Risicostandaarden Beleggingen van de VBA wordt afgekort tot “het VBA-rapport” om de leesbaarheid te vergroten. Op de website van de AFM is het VBA-rapport geplaatst. Het VBA-rapport is ook direct te benaderen via de website: vbabeleggingsprofessionals.nl.

In hoofdstuk 2 leest u de aanbevelingen voor de informatieverstrekking aan consumenten over de aan een risicoprofiel gekoppelde beleggingen. In hoofdstuk 3 wordt het gebruik van de hierbij ondersteunende risicometer toegelicht. In de bijlage is de berekening achter de risicometer opgenomen ([bijlage 1](#)).

2. Informatie over risicoprofielen

In dit hoofdstuk wordt allereerst uiteengezet wat de betekenis van de risicoprofielen voor consumenten is. Vervolgens zijn in dit hoofdstuk de vragen opgenomen die van belang zijn voor de consument. Elke vraag wordt in een aparte paragraaf behandeld. Hierbij wordt aangegeven welke elementen belangrijk kunnen zijn om een voldoende uitgebreid en volledig antwoord te geven. Het is mogelijk dat niet altijd alle elementen van toepassing zijn.

Het verbeteren van de informatievoorziening en een meer realistisch verwachtingspatroon voor de consument zijn alleen haalbaar als marktpartijen over alle relevante aspecten van de aan risicoprofielen gekoppelde beleggingen communiceren.

Een aantal algemene aandachtspunten is hierbij van belang:

- De informatie is **eenduidig**. Voor de consument moet helder zijn waar de informatie (rekenmodellen) op gebaseerd is.
- De informatie is **evenwichtig**. Dat wil bijvoorbeeld zeggen dat de informatie over risicoprofielen gericht is op het informeren van de consument over de relevante risico's. De informatie is dus niet bedoeld als reclamemateriaal.
- De informatie is **vindbaar**. Mogelijk zijn veel aspecten uit deze leidraad al opgenomen in verschillende documenten. Dit kan. Het opnemen van de informatie in één document en/of de vragen die in dit hoofdstuk zijn opgenomen duidelijk terug laten komen, kan bijdragen aan de vindbaarheid van de informatie.
- Marktpartijen zijn er echter zelf verantwoordelijk voor dat de informatie voor de consument vindbaar is. Marktpartijen kunnen er dus voor kiezen de informatie in meerdere documenten op te nemen.
- De informatie is **begrijpelijk**. Het gaat dan bijvoorbeeld om het taalgebruik, het geven van voorbeelden en het expliciet benoemen van risico's.
- De informatie is **correct, duidelijk** en **niet misleidend**³.

2.1 Wat wordt bedoeld met informatie over risicoprofielen?

De informatie over risicoprofielen bestaat uit twee delen. Het eerste deel is de algemene informatie over de standaardverdeling van beleggingscategorieën die is gekoppeld aan een risicoprofiel. Bijvoorbeeld hoe een financiële onderneming haar offensieve risicoprofiel indeelt in een mix van verschillende beleggingscategorieën, zoals staatsleningen opkomende markten, investment grade bedrijfsobligaties Euro en aandelen ontwikkelde markten. Het tweede deel is de bijbehorende risicometer. Deze informatie moet antwoord geven op de belangrijkste vragen die een consument en/of adviseur zou moeten stellen over de aan een risicoprofiel gekoppelde beleggingen.

De informatie gaat over de standaardverdeling van beleggingscategorieën in een risicoprofiel en

³ Artikel 4:19, artikel 4:20 en artikel 4:22 van de Wet op het financiële toezicht (Wft).

dus over de beleggingsportefeuille. Dit kan gaan om een portefeuille bestaande uit verschillende financiële instrumenten, een portefeuille bestaande uit meerdere beleggingsinstellingen of de beleggingen binnen een ander financieel product (hypotheek of (pensioen)verzekering).

Voor deze financiële producten met een beleggingscomponent geldt dat de informatie waar in deze leidraad op wordt gedomd, uitsluitend in gaat op de beleggingen en dus niet op de additionele kenmerken en risico's van het product als geheel.

De leidraad is in eerste instantie geschreven om het risicoprofiel van een standaard beleggingsportefeuille op een uniforme wijze aan te kunnen duiden. De informatie is echter ook uitstekend toepasbaar op de specifieke portefeuille van een individuele consument. Het toepassen van de aanbevelingen op individueel klantniveau heeft een grote impact op financiële ondernemingen. De AFM kiest daarom voor het verbeteren van de informatie op het niveau van de door veel financiële ondernemingen gehanteerde standaard risicoprofielen. De AFM moedigt financiële ondernemingen echter aan om de aanbevelingen ook op de werkelijke portefeuille van de consument toe te passen.

Veel financiële ondernemingen sturen in hun beleggingsproces op een met de klant afgesproken standaardverdeling in beleggingscategorieën. De AFM sluit hier in deze leidraad op aan.

2.2 Wanneer is de informatie over risicoprofielen van belang?

De informatie over risicoprofielen gaat dus, zoals hierboven aangegeven, over informatie over de standaardverdeling in beleggingscategorieën in een risicoprofiel. In meerdere fasen van het adviesproces⁴ kan deze informatie voor consumenten van belang zijn. Het is de verantwoordelijkheid van de financiële onderneming om de consument tijdens de verschillende fasen van het adviesproces de op dat moment van belang zijnde informatie te verstrekken. De AFM gaat er van uit dat de financiële onderneming de informatie dusdanig tijdig verstrekt dat de consument een geïnformeerde keuze kan maken om een advies op te volgen of bepaalde dienstverlening aan te gaan.

In de **oriëntatiefase**, nog voor het adviesproces, vormt de informatie een hulpmiddel voor consumenten om zich te oriënteren op de beleggingen in de risicoprofielen die een financiële onderneming hanteert. Op basis van de informatie kan de consument zich een realistisch beeld vormen over wat hij redelijkerwijs kan en mag verwachten van de mogelijke uitkomsten en risico's van de beleggingen in de gehanteerde risicoprofielen. De consument (of de adviseur) kan eventueel vergelijkbare risicoprofielen van andere financiële ondernemingen hiertegen afzetten.

Aan het einde van de **beeldvormingsfase** en tijdens de **oplossingsfase** helpt de informatie over risicoprofielen de adviseur of vermogensbeheerder. Hij kan aan de consument toelichten wat het betekent als er voor hem wordt belegd volgens het door de adviseur of vermogensbeheerder bepaalde profiel. De consument kan mede op basis van die informatie het advies dat hij krijgt op

⁴ Zie de Leidraad zorgvuldig adviseren over vermogensopbouw.

waarde schatten.

Hierbij is wel het volgende van belang. De daadwerkelijke beleggingsportefeuille⁵ van een consument kan afwijken van de standaard verdeling van beleggingscategorieën die gekoppeld is aan een profiel. De consument moet hierover worden geïnformeerd (bijvoorbeeld in een beleggingsvoorstel). Duidelijk gemaakt moet worden op welke punten de beleggingsportefeuille⁵ afwijkt van de standaard verdeling van beleggingscategorieën en welke consequenties dit heeft voor de risico's.

Als de consument uiteindelijk een beheer- of adviesovereenkomst heeft gesloten of een financieel product heeft afgesloten, dan kan de informatie in de **nazorgfase** ook van belang zijn. Samen met de klant specifieke informatie geeft het namelijk inzicht in de wijze waarop de financiële onderneming uitvoering geeft en zou moeten geven aan de beleggingen en het managen van de risico's binnen het afgesproken risicoprofiel.

2.3 Relevante vragen ter verduidelijking aan de consument

Vraag 1: Wat wordt bedoeld met het risicoprofiel?

De consument moet begrijpen waarover de informatie die hij ontvangt gaat. De consument moet begrijpen dat het gaat om informatie over de standaard verdeling in beleggingscategorieën binnen een risicoprofiel en niet over zijn specifieke beleggingen of het risicoprofiel van de consument zelf. De volgende informatie is hierbij ook van belang:

- Informatie over de verschillende risicoprofielen die de financiële onderneming heeft.
- Informatie over hoe de financiële onderneming bepaalt welk risicoprofiel past bij de consument.

Vraag 2: Waarom ontvangt de consument deze informatie?

De consument moet het doel en nut van de informatie over het risicoprofiel kunnen begrijpen. Het is daarom belangrijk dat de consument wordt geïnformeerd over de inhoud, de aard en de doelstelling van de informatie. De volgende informatie is hierbij ook van belang:

- Een toelichting waarom de consument de beleggingsinformatie ontvangt.
- Een toelichting hoe deze informatie zich verhoudt tot andere relevante documenten, zoals beleggingsvoorstel, offerte, cliëntenovereenkomst of beheerovereenkomst.
- Een toelichting hoe de consument de beleggingsinformatie kan gebruiken.

⁵ Dit kan een beleggingsportefeuille zijn die bestaat uit individuele beleggingen, of een financieel product met een beleggingscomponent.

Vraag 3: Hoe wordt er belegd in het risicoprofiel?

De consument moet allereerst worden geïnformeerd over de wijze waarop binnen het risicoprofiel wordt belegd om rendement te halen. De volgende informatie is hierbij ook van belang:

- Een toelichting op de bij het risicoprofiel behorende visie op de werking van de financiële markten en de beleggingsfilosofie. Bijvoorbeeld over de uitgangspunten en kijk op de markt en de daarop gebaseerde beleggingsaanpak.
- Een toelichting op de binnen het risicoprofiel gehanteerde beleggingsstrategie, de kenmerken hiervan en de koppeling naar de hierdoor te verwachten rendementen en risico's voor de consument. Bijvoorbeeld maatschappelijk verantwoord beleggen, actief beleggen, passief beleggen, stock-picking, lifecycling en uitbesteding van het beleggingsbeleid.
- Een toelichting op de risico reducerende maatregelen in de standaard beleggingen in het risicoprofiel, zoals spreiding qua landen en sectoren of beschermings- en garantieconstructies.
- Een toelichting op de vrijheid die de financiële onderneming heeft om de strategie aan te passen en /of hiervan af te wijken.
- Een toelichting op welke wijze wordt gewaarborgd dat de standaard verdeling binnen de grenzen van het risico blijft.

Vraag 4: Hoe zien de beleggingen eruit?

De consument moet daarna worden geïnformeerd over de standaardverdeling van de beleggingscategorieën die horen bij het risicoprofiel. De volgende informatie is hierbij ook van belang:

- Een toelichting op de beleggingscategorieën waarin wordt belegd. Voor een overzicht van de te hanteren beleggingscategorieën verwijzen we naar het VBA-rapport op de website, of op vbabeleggingsprofessionals.nl. Hier wordt uitgebreid ingegaan op de verschillende beleggingscategorieën.
- Benoemen in welke beleggingscategorieën niet wordt belegd.
- Een toelichting op hoeveel de individuele beleggingsportefeuille van consumenten (tijdelijk) af mag wijken van de standaard verdeling en hoe hiermee wordt omgegaan.
- Een algemene toelichting op de wijze waarop de selectie van individuele vermogenstitels plaatsvindt. Bijvoorbeeld de selectiecriteria, de keuze voor beleggingsfondsen van de eigen instelling, de keuze voor beleggingsfondsen van derden en de aard van de gebruikte informatie.
- Een algemene toelichting op welke bijzondere groepen van vermogenstitels of producten kunnen worden geselecteerd, met welk doel dit gebeurt, welke specifieke risico's dit meebrengt en de eventuele beperkingen. Bijvoorbeeld derivaten, geldmarktinstrumenten en gestructureerde producten.
- Een algemene toelichting op welke individuele vermogenstitels of bijzondere groepen van vermogenstitels expliciet worden uitgesloten. Bijvoorbeeld vanwege een beperkt track

record of een beperkte handelbaarheid.

- Eventuele overige beperkingen. Bijvoorbeeld ten aanzien van short posities, de omvang van individuele vermogenstitels ten opzichte van de totale beleggingsportefeuille, het uitlenen van effecten, rating restricties en valuta restricties.

Vraag 5: Wat zijn de risico's en verwachte rendementen van de beleggingen?

De consument moet worden geïnformeerd over de mogelijke uitkomsten en risico's van de beleggingen in het risicoprofiel. Dit kan grafisch worden ondersteund door de risicometer (zie hoofdstuk 3). Het is daarnaast belangrijk dat de consument weet welke specifieke risico's er gelden voor de beleggingen in het risicoprofiel, die niet door de risicometer worden uitgebeeld en wat hiervan de consequenties zijn. Bijvoorbeeld liquiditeitsrisico's, renterisico's, tegenpartijrisico's en valutarisico's. De volgende informatie is hierbij ook van belang:

- Het apart vermelden van de beperkingen van de risicometer (zie hoofdstuk 3).
- Het apart vermelden van de mate van concentratierisico.
- Een toelichting op het feit dat zich onvoorziene situaties kunnen voordoen en dat dit (zelfs bij een laag risico) grote impact kan hebben op het risico en rendement van de beleggingen. Voorbeelden hiervan zijn grote negatieve uitschieters in de rendementen ten gevolge van stress situaties in de markt, de terroristische aanslagen van 11 september 2001 of een impactvolle wetswijziging.
- Een toelichting op welke risico's actief worden gemeten.
- Inzicht in het verwachte netto rendement en de aannames waarop deze rendementsverwachting is gebaseerd. Bijvoorbeeld op basis van historie of toekomstige verwachtingen.
- Een toelichting op de waarde die de consument aan de verwachte rendementen kan toekennen.
- Inzicht in de omvang van het verlies van de beleggingen in een worst case scenario. Dit kan door een theoretisch minimum aan te geven (€0 of zelfs negatief) of door een meer geavanceerde scenarioberekening. Dit zal mede afhankelijk zijn van de dienstverlening en type beleggingen.

Vraag 6: Wat zijn de beleggingskosten?

Naast de informatie over te verwachten rendementen, is het belangrijk dat de consument ook wordt geïnformeerd over de kostenstructuur en het kostenniveau van de beleggingen, in het bijzonder de impact op het rendement.

Hoe verhouden bovenstaande zes vragen zich tot de Handreiking Beleggingsbeleid en de Vergelijkende Kostenmaatstaf?

De *Handreiking Beleggingsbeleid* is een document van de sector voor beleggingsondernemingen. Het richt zich op het proces bij de beleggingsonderneming zelf. Het richt zich niet op de uitleg aan de klant. Bovenstaande vragen 1 t/m 6 zien wel op de uitleg aan de klant.

Met de *Handreiking Beleggingsbeleid* heeft de sector ook de Consumentenbrief gepubliceerd. Dit biedt de consument een handvat om voorafgaand aan de dienstverlening zich te oriënteren en met een aantal vragen na te gaan of het beleggingsbeleid bij hem past.

De *Vergelijkende kostenmaatstaf (VKM)* bestaat uit de weergave van de verwachte eigen dienstverleningskosten van de beleggingsdienstverlener plus de verwachte kosten van de producten voor zover deze nu al transparant gemaakt moet worden. Voor de fondsen gelden bijvoorbeeld de kosten zoals deze verplicht zijn om weer te geven in de KIID.

De kosten van dienstverlening en producten worden apart weergegeven, zodat een belegger deze kan vergelijken, en opgeteld tot één bedrag en percentage, zodat een belegger inzicht heeft in de totale kosten die hij kan verwachten.

3. De risicometer

De AFM vindt het wenselijk dat financiële ondernemingen de informatie over de risico's van een risicoprofiel grafisch weergeven. De NVB heeft een risicometer opgesteld, waar de AFM het gebruik van toejuicht. De risicometer is een grafische weergave van het risico van de beleggingen in het risicoprofiel.

De AFM respecteert de wens van de markt om met eigen profielnamen te blijven werken, in plaats van universele risicoprofielen. De AFM vindt het echter wel van groot belang dat de consument de risicoprofielen van verschillende aanbieders onderling op een objectieve wijze kan vergelijken. Hiervoor is noodzakelijk dat alle financiële ondernemingen dezelfde beleggingscategorieën onderscheiden en dezelfde risicoparameters daarbij hanteren.

3.1 Wat is het doel van de risicometer?

De risicometer geeft het risico aan gebaseerd op de volatiliteit van het rendement van de beleggingen in een risicoprofiel. Voor een overzicht van alle risico's van de beleggingen in een risicoprofiel moet de consument ook de overige informatie over het risicoprofiel lezen. [Zie hoofdstuk 2.](#)

De risicometer heeft vooral tot doel om consumenten meer houvast te geven bij het vergelijken van de grote hoeveelheid profielnamen die door marktpartijen worden gebruikt. De risicometer dient ter illustratie en ondersteuning van de overige informatie over een risicoprofiel.

3.2 Berekening van de risicometer

De risicomaatstaf die voor de berekening van de risicometer wordt gebruikt is de standaarddeviatie van de rendementen. Deze risicomaat kent beperkingen, maar heeft als belangrijke voordelen de brede toepasbaarheid en de betrekkelijk eenvoudige berekening.

De risicometer wordt berekend op basis van de standaardverdeling van Beleggingscategorieën die is gekoppeld aan een specifiek risicoprofiel. Zie bijlage 1 voor de (mathematische) berekening van de risicometer. Voor een goede onderlinge vergelijkbaarheid is het belangrijk dat instellingen niet zelf de standaarddeviaties en correlaties berekenen op basis van eigen historische cijfers of toekomstige verwachtingen, maar om voor de gehele markt dezelfde risicoparameters per beleggingscategorie – standaarddeviaties en correlaties – voor te schrijven. De risicometer is dus een uitvloeisel van de standaardverdeling van beleggingscategorieën in een risicoprofiel. Voor de actuele standaarddeviaties en correlaties verwijzen we naar het VBA-rapport op de website, of op vbabeleggingsprofessionals.nl.

3.3 Hoe ziet de risicometer er uit?

Onderstaand is een afbeelding van de risicometer opgenomen. De risicometer bestrijkt het spectrum van laag naar hoog risico. Het risico wordt aangegeven door een taartpunt die de bandbreedte weergeeft tussen het laagste en hoogste berekende risico van een risicoprofiel.

De bandbreedte wordt bepaald door de minimale en maximale standaarddeviatie te berekenen van de standaardverdeling van beleggingscategorieën in een risicoprofiel. De berekende standaarddeviaties worden vervolgens vertaald naar een schaal van 1 tot 7 op de risicometer. Hoe groter de standaarddeviatie, hoe meer de meter naar rechts staat en hoe hoger dus het risico.

3.4 Hoe moet de risicometer worden geïnterpreteerd?

Zoals aangegeven in paragraaf 3.1 geeft de risicometer de beweeglijkheid (volatiliteit) van de beleggingen in het risicoprofiel weer. Dit wil zeggen de hoogte en frequentie van de koersschommelingen van de standaard beleggingsportefeuille.

Deze volatiliteit is de maatstaf voor marktrisico. Andere risico's kunnen echter ook grote impact hebben op het uiteindelijke resultaat. Twee beleggingsportefeuilles met dezelfde volatiliteit kunnen daardoor heel andere risico's hebben.

Om deze reden is het altijd van belang om ook de overige informatie over risicoprofielen te lezen, omdat hier ook wordt ingegaan op de andere risico's. Zie ook hoofdstuk 2.

Het is dan ook van belang dat de consument in de informatie over risicoprofielen ook wordt geïnformeerd over de beperkingen en het gebruik van de risicometer.

De AFM heeft er voor gekozen geen standaardtekst hiervoor op te stellen, omdat de inhoud van de tekst mede afhankelijk is van de dienstverlening of de invulling van het risicoprofiel. Marktpartijen kunnen zelf de meest relevante beperkingen bij hun risicometer aangeven. De onderstaande aspecten kunnen hierbij van belang zijn:

- De risicometer is gebaseerd op de beweeglijkheid van de koersen in het verleden. Dit is een indicatie voor de beweeglijkheid in de toekomst, maar geen garantie.
- Hoe beweeglijker de koersen, hoe hoger het rendement kan zijn, maar ook hoe lager

het rendement kan zijn.

- Er zijn meer risico's bij beleggen. Lees daarom ook de rest van de informatie over het risicoprofiel.
- Laag risico betekent nog steeds dat de consument geld kan verliezen. Lees daarom ook de informatie over wat er gebeurt in een worst case scenario; de risicometer gaat over de standaard beleggingen in een profiel en niet over de daadwerkelijke beleggingen van de consument.
- De risicometer gaat uit van een gespreide beleggingsportefeuille. Een minder gespreide beleggingsportefeuille kent veelal een hoger risico. Lees daarom ook de informatie over het spreidingsrisico.
- De risicometer gaat uit van een lange beleggingshorizon. Hoe korter de (resterende) beleggingshorizon en hoe beweeglijker de koersen, hoe minder tijd er is om slechte rendementen te compenseren met goede rendementen.
- Voor verzekeringsproducten: de risicometer geeft het risico aan van de beleggingen in het verzekeringsproduct. Afgesproken garanties of ingebouwde verzekeringen kunnen het risico positief of negatief beïnvloeden.

3.5 Hoe verwacht de AFM dat marktpartijen de risicometer gebruiken?

De AFM schrijft het gebruik van de risicometer niet bindend voor. Als financiële ondernemingen gebruik maken van de risicometer, dan is het wel van belang dat zij gebruik maken van de afbeeldingen van de risicometer die op de website van de AFM beschikbaar zijn gesteld. Op de website staat als download een zipbestand met alle risicometers, van laag naar hoog risico: afm.nl/risicometer-beleggen.

Ook is het van belang dat de door de VBA gepubliceerde parameters en door de AFM opgestelde berekening worden gevolgd. Als hulpmiddel voor de berekening verwijzen we naar de website risicoprofieltoets.nl⁶ en naar de site van de NVB. Op deze sites kan de (range van de) standaarddeviatie voor iedere willekeurige portefeuille berekend worden, inclusief grafische weergave.

Om te bereiken dat consumenten meer inzicht krijgen in het risico van de beleggingen in een risicoprofiel en meer houvast hebben bij de grote hoeveelheid profielnamen die in de markt worden gebruikt zijn nog een aantal andere zaken van belang:

- De risicometer moet duidelijk zichtbaar worden opgenomen bij de aansluitende informatie over risicoprofielen.
- De risicometer moet worden omgeven door de in paragraaf 3.3. genoemde relevante aspecten over de beperkingen en het gebruik van de risicometer.
- De risicometer is niet bedoeld als reclamemiddel. Belangrijk is dat het commerciële belang niet boven de doelstellingen van de informatie over risicoprofielen prevaleert.

⁶ De informatie op deze externe websites wordt door ons niet gecontroleerd. Wij zijn niet verantwoordelijk voor de juistheid en volledigheid van de informatie.

Hoe kan de risicometer ook gebruikt worden?

De risicometer is bedoeld om het risico van de standaard beleggingen in een risicoprofiel aan te duiden. Het risicoprofiel van de beleggingen moet passend zijn bij het risicoprofiel van de consument. De AFM kan zich voorstellen dat de risicometer ook kan worden gebruikt om het risicoprofiel van een consument aan te duiden. Adviseurs zouden bijvoorbeeld de doelstelling(en), financiële positie, risicobereidheid, kennis en ervaring van de consument kunnen vertalen naar een passend risico, uitgedrukt in de passende beweeglijkheid van rendementen, en dit afbeelden op de risicometer. Deze adviseurs kunnen dan op zoek naar beleggingen voor een portefeuille met een vergelijkbaar effect op de stand van de risicometer. Hiermee wordt voorkomen, dat beleggingen worden geadviseerd op basis van alleen een zelfde risicoprofielnaam.

Belangrijk hierbij is natuurlijk wel dat de adviseur op basis van de volledige informatie over het risicoprofiel van de beleggingen bepaalt of beleggingen daadwerkelijk passend zijn.

Bijlage 1

De berekening

De AFM verwacht van marktpartijen dat zij de volatiliteit van de beleggingsportefeuille zelf berekenen. Deze berekening wordt uitgevoerd door gebruik te maken van:

- het gewicht van een beleggingscategorie in de beleggingsportefeuille,
- de voorgeschreven standaarddeviaties per beleggingscategorie, en de correlaties tussen de beleggingscategorieën.

De beleggingscategorieën en bijbehorende standaarddeviatie en correlatie zijn terug te vinden in het VBA-rapport op de website, of op vbabeleggingsprofessionals.nl. Het is de bedoeling dat alle elementen van een beleggingsportefeuille in te delen zijn in één van deze categorieën. De categorieën zijn daartoe uitgebreid gedefinieerd en afgebakend.

Een mathematische toelichting op de berekening van de risicometer

Berekening standaarddeviatie van de beleggingsportefeuille:

1. Variantie van de beleggingsportefeuille:

$$\sigma_p^2 = \sum_i \sum_j \omega_i \omega_j \sigma_i \sigma_j \rho_{ij}$$

In deze formule is ω_i het gewicht van beleggingscategorie i (dus dat deel van de beleggingsportefeuille dat bestaat uit beleggingscategorie i), σ_i is de standaarddeviatie van beleggingscategorie i en ρ_{ij} is de correlatiecoëfficiënt tussen de rendementen op beleggingscategorie i en j .

In deze formule is $\rho_{ij} = 1$ voor $i=j$.

2. Standaarddeviatie van de beleggingsportefeuille. De standaarddeviatie is gelijk aan de wortel van de variantie van de beleggingsportefeuille, zoals berekend in stap 1.

$$\sigma_p = \sqrt{\sigma_p^2}$$

Voorbeeldberekeningen:

1. Beleggingsportefeuille bestaande uit twee beleggingscategorieën:
Variantie van de beleggingsportefeuille:

$$\sigma_p^2 = \omega_A^2 \sigma_A^2 + \omega_B^2 \sigma_B^2 + 2 \omega_A \omega_B \sigma_A \sigma_B \rho_{AB}$$

In deze formule is ω_A het gewicht van beleggingscategorie A (dus dat deel van de beleggingsportefeuille dat bestaat uit beleggingscategorie A), σ_A is de standaarddeviatie van beleggingscategorie A en ρ_{AB} is de correlatiecoëfficiënt tussen de rendementen op beleggingscategorie A en B.

De standaarddeviatie van de beleggingsportefeuille is vervolgens gelijk aan de wortel van de variantie van de beleggingsportefeuille:

$$\sigma_p = \sqrt{\sigma_p^2}$$

2. Beleggingsportefeuille bestaande uit drie beleggingscategorieën:
Variantie van de beleggingsportefeuille:

$$\sigma_p^2 = \omega_A^2 \sigma_A^2 + \omega_B^2 \sigma_B^2 + \omega_C^2 \sigma_C^2 + 2 \omega_A \omega_B \sigma_A \sigma_B \rho_{AB} + 2 \omega_A \omega_C \sigma_A \sigma_C \rho_{AC} + 2 \omega_B \omega_C \sigma_B \sigma_C \rho_{BC}$$

De standaarddeviatie van de beleggingsportefeuille is vervolgens gelijk aan de wortel van de variantie van de beleggingsportefeuille:

$$\sigma_p = \sqrt{\sigma_p^2}$$

Autoriteit Financiële Markten
T 020 797 2000 | F 020 797 3800
Postbus 11723 | 1001 GS Amsterdam
www.afm.nl

De tekst is met zorg samengesteld en is informatief van aard. U kunt er geen rechten aan ontleen. Door besluiten op nationaal en internationaal niveau is het mogelijk dat de tekst niet langer actueel is wanneer u deze leest. De Autoriteit Financiële Markten (AFM) is niet aansprakelijk voor de eventuele gevolgen – zoals bijvoorbeeld geleden verlies of gederfde winst – ontstaan door acties ondernomen naar aanleiding van deze tekst.